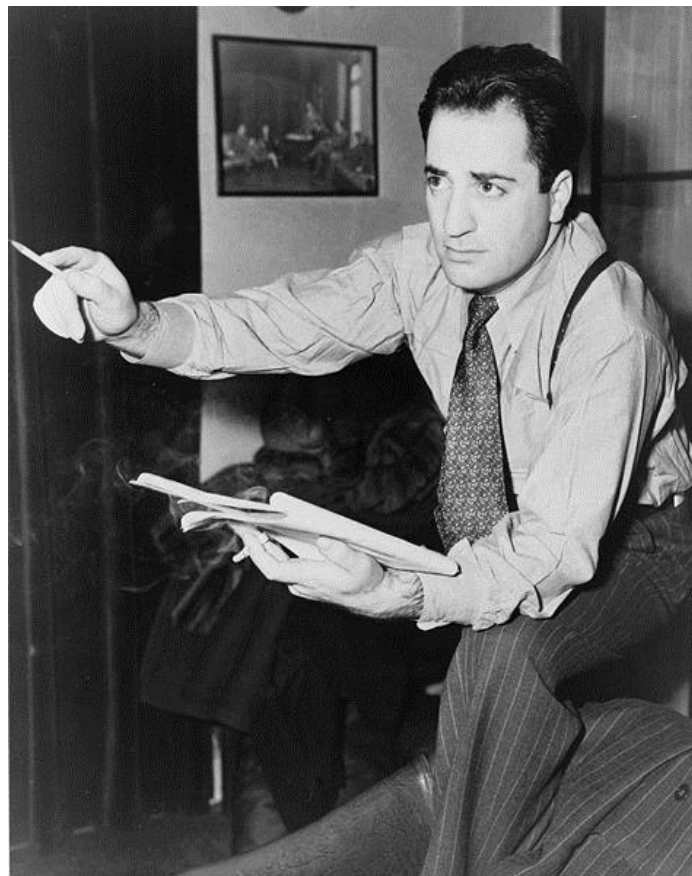

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

William Saroyan

- „Být inteligentní pomáhá, ať už jsi čímkoliv.“
- „Je přirozené, když syn občas nenávidí otce a matku a někdy i ostatní lidi na světě.“
- „Vidíš-li něco, o čem jsi jist, že to není správné, nebuď si tím jist.“
- „Kdybych byl diktátorem, zakázal bych zákonem půjčování knih.“

Úkol: Vyberte si jednu ze Saroyanových myšlenek a zareagujte na ni.

obr. William Saroyan r. 1940

William Saroyan [serojen] (31. srpna 1908 Fresno, Kalifornie – 18. května 1981) byl americký prozaik, básník a dramatik arménského původu.

Saroyan se narodil v Kalifornii emigrantům z Arménie. Po smrti otce (1911) byla jeho matka nucena kvůli špatné situaci dát své čtyři děti do

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

sirotčince. Saroyan se domů vrátil až v roce 1916. Zde Saroyan absolvoval základní školu a dále již nestudoval.

Své první literární pokusy začal mladý Saroyan posílat do anglické přílohy bostonského časopisu Arménů Hairenik (Země Arménů). Podepisuje se tehdy jako *Sirak Goryan* – Sirak bylo tehdy častým jménem v jeho příbuzenstvu a Goryan je jméno arménského spisovatele.

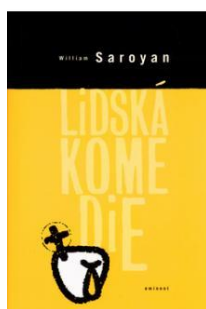
William Saroyan se, stejně jako jeho hrdinové, celý život potýkal s **finančními problémy**, které byly způsobeny jeho účastí v různých hazardních hrách, ale i dobročinných akcích.

Roku 1940 odmítl Pulitzerovu cenu – údajně proto, že měl nedůvěru v umělecká ocenění.

Saroyan byl dvakrát ženatý (se stejnou ženou) a měl dvě děti.

Dílo:

- **Odvážný mladý muž na létající hrazdě** (1934) - kniha vypráví o muži v ekonomické tísní (nemá co jíst, žebrá, ale nikdo mu nic nedá), který jednoho dne najde cetník - taková mince je pro něj sice nemá žádný význam (nic si za ni nekoupí), přesto se z ní raduje. Toho dne večer "odejde s ladností muže na létající hrazdě", tedy umře.
- **Jaké jsou hlavní polarity Saroyanova světa?**
- **Lidská komedie** (1943) – původně psáno jako filmový scénář, film se však nerealizoval. Román je ale výrazně ovlivněn původním záměrem. Hrdinou tohoto románu je čtrnáctiletý chlapec, který pracuje během 2. světové války jako poštovní poslíček. Kniha je spojení několika příběhů s ústřední postavou Homéra. Ten se pak stává účastníkem mnoha tragédií – oznámení úmrtí vojáka (jeho staršího bratra), ale přesto věří, že svět je jako člověk – dobrý i zlý a takový, jakým ho člověk udělá.

Název románu je aluzí na román francouzského spisovatele Zopakujte, co víte o tomto cyklu románů a povídek.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

- **Tracyho tygr** (1951) – novela vyprávějící o mladíkovi jménem Thomas Tracy
- **Tati, tobě přeskočilo** (1957) – knihu lze označit za velice humanistickou. Jde o 360 krátkých rozhovorů otce s desetiletým synem Petrem. Petr je vypravěč a komentátor dějů okolo sebe – je to vlastně dětský pohled na svět.

Doplňte vynechané údaje:

William Saroyan [.....] byl prozaik, básník a dramatik.
Narodil se v Kalifornii emigrantům z Po smrti otce (1911) byla jeho matka nucena kvůli špatné situaci dát své čtyři děti do Saroyan se domů vrátil až v roce 1916. Zde Saroyan absolvoval základní školu a dále již nestudoval.

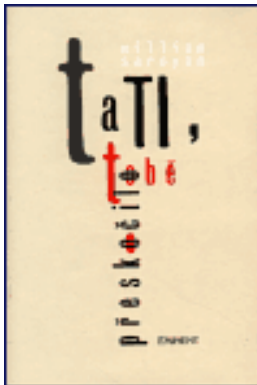
Své první literární pokusy začal mladý Saroyan posílat do anglické přílohy bostonského časopisu Arménů.

William Saroyan se, stejně jako jeho hrdinové, celý život potýkal s problémy, které byly způsobeny jeho účastí v různých hazardních hrách, ale i dobročinných akcích.

Roku 1940 odmítl Pulitzerovu cenu – údajně proto, že měl nedůvěru v umělecká ocenění.

Saroyan byl ženatý (se stejnou ženou) a měl dvě děti.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

TATI, TOBĚ PŘESKOČILO

Papa you are Crazy

(1957)

Přečtěte si ve Výboru IV, s. 78 Saroyanův úvod ke knize a odpovězte na otázky:

- *Proč autor napsal knihu Tati, tobě přeskočilo?*
- *Kolik je Saroyanovi let v době psaní knihy?*
- *Kolik let je hrdinovi románu?*
- *Dokázali byste napsat knihu očima malého dítěte?*

37 LIST

Konečně jsme vyšli ven, stáli na trávníku, dívali se, jak zapadá slunce, a táta povídá: „Nebýt umění, všichni bychom byli už dávno zmizeli z povrchu zemského.“

Ale co vlastně je umění, co vlastně je lidská bytost a co vlastně je svět, to prostě nevím a nevím.

Jak jsme tam stáli a dívali se na slunce zapadající do moře, táta povídá: „V každé domácnosti by měl být stůl umění, na který se jedna po druhé dávají věci, aby si je každý v té domácnosti mohl důkladně prohlédnout a opravdu je vidět.“

„Co bys ty na takový stůl položil?“

„List. Minci, Knoflík. Kámen. Utržený kousek novin. Jablko. Vejce. Oblázek. Květinu. Mrtvý hmyz. Botu.“

„Takové věci přeci každý viděl.“

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

GYMNÁZIUM
PRACHATICE

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

„Samozřejmě, ale nikdo se na ně nedívá, a to je právě umění. Dívat se na dobře známé věci, jako by je člověk nikdy před tím nebyl viděl. Obyčejný arch papíru popsaný na stroji. Kravata. Kapesní nůž. Klíč. Vidlička. Šálek. Láhev. Mísa. Kaštan. „

„Co baseballový míček? Baseballový míček je krásná věc.“

„To tedy je. Něco bys položil na ten stůl a díval by ses na to. Příští den ráno bys to dal pryč a položil tam něco jiného – cokoli, protože mezi věcmi, které vytvořila příroda nebo člověk, není ani jediná, která nezaslouží, aby se na ni člověk podíval zvláště dobře. „

„Slunce zatím už úplně zapadlo v moři. Na vodě byla spousta oranžového světla, a zrovna tak na obloze nad vodou.

Návrší Čestné legie bylo čím dál tmavší, táta vytáhl cigaretu, zapálil si ji, vdechl, vypustil kouř nosem i ústy a povídá: „Tak, hochu, další den nádherného světa je navždy pryč.“

„Ale zítra přijde nový.“

„Co říkáš, zajedeme si na Embarcadero podívat se na lodi z celého světa?“

(překlad Miroslav Jindra)

Úkoly pro práci s textem v hodině:

1. *Zhodnoťte dialog mezi hlavním hrdinou románu a otcem.*
2. *Znáte nějaké jiné dílo, v němž je svět viděn očima dítěte?*
3. *Co si myslíte vy o významu umění. **DISKUTUJTE.***
4. *Nakreslete si do sešitu „stůl umění“. Vepište, jaké věci byste na něj položili? **SEZNAMTE** spolužáky, se svým „seznamem“.*
5. ***NAPIŠTE** minipovídku o místě, které jste navštívili. V čem naplnilo vaše očekávání, v čem vás zklamalo?*

TRACYHO TYGR

- **Co nebo kdo je tygr v této novele?**

Tygr je zde abstraktní pojem, nejedná se o skutečné zvíře. Můžeme si ho představit jako symbol nekonvenčnosti, živelnosti, energie, fantazie, mládí... Každý čtenář si pod pojmem „tygr“ bude představovat něco jiného. Autor sám končí příběh slovy „...a tygrem, jenž je láska“. Zároveň je však zde druhá rovina, kde tygr je skutečným zvířetem, kterého všichni vidí. Saroyan v této knize popírá hranici mezi realitou a fikcí a smyslem a nesmyslem.

Stalo se to v době polední přestávky. Tracy stál na schodišti před vchodem podniku Otto Seyfanga, vyhříval se na slunci a poslouchal Nimma, Peberdyho a Ringerta, jak si povídají o věhlase, kterého se jim ve světě kávy za ta léta věrného ochutnávání dostalo. Tu a tam se i Tracy snažil vpadnout do hovoru zmínkou o písničce, kterou právě píše, ale nikdy se mu to docela nepodařilo.

Snažil se přijít na to, co tygr říkal, když tu najednou vidí, jak po Warrenově ulici kráčí dívka v žlutých přiléhavých pletených šatech. Jak hřívá bohaté černé vlasy jí volně splývaly k ramenům. Vyzařoval z nich život a praskala v nich elektřina. Svaly Tracyho tygra se napružily, jeho štíhlá hlava se vytáhla směrem k dívce, jeho ohon se napřímil, ztuhnul a jen nepatrně se zachvíval, a odkudsi z hloubi tygra se vydralo divoké Uajjí.

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

GYMNÁZIUM
PRACHATICE

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Ochutnávači kávy, kteří zaslechli to zaržání, se s údivem obrátili k Tracymu, protože ještě nikdy v životě podobný zvuk neslyšeli.

"Aha," řekl Tracy tygrovi, "už to mám."

"Uajíí," opakoval tygr jakoby v bolesti a hlava se mu vytáhla ještě dál. Tracyho oči se ponořily do očí té dívky. Obojí, ten výkřik i to ponoření, proběhlo současně. Dívka slyšela ten výkřik a přijala Tracyho oči, téměř se zastavila, téměř se usmála, nalehla těsněji na své žluté pletené šaty a odtančila dále po Warrenově ulici, jen tygr teskně kňučel.

"Tak tohle dělají v Kalifornii?" žasnul Nimmo.

"Uajíí," řekl Tracy.

"Udělej to ještě jednou," požádal ho Peberdy.

Tracy, který se díval za odcházející dívkou a sledoval tygra, jak za ní uhání, to udělal ještě jednou.

"Slyšel jste to, Ringerte?" řekl Peberdy. "Tohle dělají v Kalifornii, když vidí krasavici."

"Žádné strachy," řekl Ringert, "slyšel jsem to."

"Slyšel jsi to," řekl Nimmo, "ale dokážeš to udělat?"

"To víte, že nedokážu," přiznal Ringert. "Ani jeden z vás starých ochutnávačů to nedokáže."

A staří ochutnávači museli s lítostí přiznat, že to nedokážou. Pak se všichni vrátili ke své práci.

Tygr se přihnal zpátky za Tracym k navršené hromadě žoků v zadní části skladiště, odkud byl oknem výhled na dvorek. Toho odpoledne si Tracy pohazoval žoky, jako by to byly pytlíky fazolí.

„Ať je to kdokoli,“ řekl tygrovi, „pracuje někde poblíž. Zítra ji zase uvidím a pozítří taky. Další den ji pozvu na oběd.“

evropský
sociální
fond v ČR

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Úkoly pro práci s textem v hodině:

1. *Kde byl zaměstnán Tracy?*
2. *Jakými prostředky popsal autor první Tracyho setkání s Laurou Luthyovou?*
3. **Doložte v textu:**
Saroyan využívá základní vypravěčské postupy a jednoduchou syntax i slovní zásobu. Hravost a prvky nonsensové literatury se prolínají s rysy satirickými. Groteskní vyznění má především extrémní zjednodušování dialogů a inovativní zařazování jevů do absurdních kontextů.
4. *Zopakujte si pojem **humanismus**.*

Humanismus (z latinského humanus, lidský) označuje různé myšlenkové směry a postoje, zaměřené na člověka a lidstvo. **Postoj**, který vychází z uznané hodnoty každého lidského života. **Myšlenkový směr**, který zdůrazňuje univerzální lidství, solidaritu všech lidí, a staví se tak proti různým partikularismům, rasovým, jazykovým, národním nebo náboženským.

Proč je asi autor považován za největšího humanistického spisovatele?

Na první pohled úsměvná a naivní povídka míří v symbolické rovině proti společenské manipulaci člověka, která jej okrádá o přirozenost, svobodné myšlení, radost ze života a lásku.

Připravujeme se k maturitě...

Neumělecký text

Novelka Tracy's Tiger je v literárním světě stejně neviditelná, jako byl zprvu Tracyho tygr v newyorských ulicích. V archívu deníku New York Times o ní najdete kratinkou zmínku z května 1951, když poprvé vyšla, a po ní ještě jednu z prosince 1951, kdy ji kritici listu zařadili do seznamu "275 výjimečných knih uplynulého roku". To je nejvyšší meta, na jakou se tygr vyšvihl. V archívech ostatních velkých amerických (ale i britských) deníků, týdeníků a měsíčníků (s čestnou výjimkou Harper's Magazinu) o téhle novele nenajdete doslova a do písmene ani "ň". Na Wikipedii je Tracyho tygr k dohledání, ale pouze ve dvou jazycích: v angličtině a v češtině. České heslo je asi třikrát delší než anglické.

Jako bychom byli jediní, kdo Tracyho tygra vidí. Nikde jinde na světě v téhle novelce neobjevili fascinující literární dílo, nikde jinde se nestala kultovní knihou teenagerů, starců a čtenářů v produktivním věku. Na tom, že tygrova láska byla v Čechách opětována, má lví podíl anglista a překladatel Jiří Josek, který tuhle "marginální" novelu objevil za studií a prý jí naprosto propadl. Díky jeho péči a skvělému překladu Tracyho tygr vychází v roce 1980 v češtině s kongeniálními ilustracemi Jiřího Šalamouna a doslovem Martina Hilského, který okouzleně vyjmenovává všechny možné metamorfózy tygra, jenž přišel do Saroyanovy obraznosti ze slavné básně Williama Blakea: "Tracyho tygr je černý panter, který uteče z cirkusu. Tracyho tygr je láska. Tracyho tygr je sen, touha a radost."

Tracyho tygr měl vlastně štěstí, že vpadl do české literatury za šedé normalizace, kdy mu nestálo v cestě mnoho konkurentů. Z hlediska čtenářské popularity dopadl na vrchol potravinového řetězce. Stal se námětem mnoha divadelních inscenací, jež se v Česku objevily navzdory Saroyanovu zákazu jakkoli jeho dílo adaptovat. Vznikl i původní český jazzový muzikál, k němuž napsal texty opět Jiří Josek, jenž byl dlouho jediným oficiálním držitelem práva napsat na motivy téhle knihy muzikálové libreto. Na repertoáru je měla divadla v Pardubicích a v Ostravě, kde se stal Tracym tehdy velmi mladý Richard Krajčo. Tracyho tygr byla unikátní činoherní inscenace pražského Divadla Nablízko,

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

která se hrála i ve verzi pro neslyšící - za každým hercem se jako stín pohyboval černě oblečený tlumočnicko do znakové řeči. Sedm let měli více méně vyprodáno. Tracyho tygr vyšel v češtině několikrát knižně a jednou jako audiokniha v přednesu Vlastimila Brodského. Tracyho tygr je důvod, proč se skupina Laura a její tygři jmenuje tak, jak se jmenuje, je to název nebo námět několika popových písní (Radůza, Vypsaná fiXa).

(Ondřej Formánek, Reflex 27. 8. 2008)

Úkoly pro práci s textem v hodině:

1. *Určete typické rysy daného neuměleckého textu.*
2. *Podtrhněte v textu aktualizaci.*
3. *Jaké informace vás v daném neuměleckém textu zaujaly?*
4. *Poslechněte si v textu zmiňovanou píseň od Radůzy:*

<http://www.youtube.com/watch?v=ZnHi4zhVyGw>